

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultura poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectorii.

Nr. 21.

Brasiovu 1. Novembre 1873.

Anulu VI.

Sumariu: Actu de donatiune la societatea academica romana, — Ioanu Corvinu de Hunedór'a. (Urmare.) — Societatea academica romana, amicii si contrarii sei. — Discursu tienutu in adunarea membriloru asociatiunei transilvane dein Despartimentulu Brasiovului la $15/3$ Iuliu a. c. in Satu-lungu. — Bibliografia.

Actu de donatiune*).

Subscrisulu doctore in medicina, Anast. Fetu, facu cunoscutu, cá, precumu prin discursulu meu de receptiune cá membru actuale alu societatei academice romane, amu declaratú cá oferescu una data pentru totu-deauna sum'a de diece mii lei noi pentru facerea unei charte scientifice a Romaniei, acumu prin presentulu actu de donatiune, afirmu si repetu acea declaratiune, cá adeca facu Societatei academice, respective sectiunei de scientie naturale a ei, ofranda de memorat'a suma, pentru scopulu descrisu, cu urmatóriche conditiuni:

1. Oferescu societatei academice romane sum'a de diece mii lei noi spre formarea unui capitalu perpetuu, dein alu carui venitu anuale societatea academica va contribui la formarea premiului, cu care se se recompense persón'a ce va compune cea mai buna charta scientifica a Romaniei.

2. Dupa indeplinirea lucrarei indicate la Nr. 1 veniturile anuale (procentele) ale fondului de diece mii lei, se voru intrebuintiá de cátra societate éراس cá premiu pentru alte opere de scientie naturali, precumu de geologi'a, botanic'a si zoologi'a Romaniei, cari prin concursu vorú meritá titlulu celu mai bunu.

3. Dupa terminarea si a operiloru de scientie naturale indicate la Nr. 2, Societatea academica va chipsui asupra altoru lucrari dein domeniulu scientieloru naturale in genere, pentru cari va regula premiulu cuvenitu, cumu si sum'a necessaria spre publicarea unoru asemenea opere.

4. Operele efectuate in modulu prescisu mai susu se voru publicá; trei parti dein numerulu es-

semplarieloru imprimate cu spesele acestui fondu se voru vinde in scopulu sporirei capitalului; éra dein a patra parte se va depune, mai antaiu câte unu esemplariu, la fia-care dein bibliotechele romane dein tóte provinciile locuite de romani, si remasiti'a se va dá cá premiu la studentii meritosi, in scopulu propagarei scientieloru naturale.

5. Sum'a daruita va apartienea sectiunei de scientie naturale a societatei academice romane, in modu independente de celelalte sectiuni ale academiei, in cátu sectiunea acésta va potea dispune de veniturile sumei donate spre realisarea scopului prevediutu la Nr. 1, 2 si 3, chiaru si candu celelalte sectiuni realisandu-si scopurile pentru cari suntú menite, aru incetá de a mai funcioná.

6. Fiendu-cá pentru ajungerea scopului susu descrisu, adeca compunerea mai antaiu, a chartei scientifice a Romaniei, apoi compunerea diferiteloru opere indicate la Nr. 2 si 3 s'au destinatu intrebuintiarea numai a venituriloru capitalului donatu, fóra a se potea vreuna-data, sub ori-ce pretestu, atinge acestu capitalu, apoi eu pre cátu creatoriulu me va conserva in viuétia, voiu pastrá capitalulu de diece mii lei, cu titlu de imprumutu, platindu procente anuale, câte diece la suta pe anu.

7. Avendu inse in consideratiune, cá atátu chart'a scientifica a Romaniei (care trebuie a se compune mai antaiu), cátu si celelalte diferite opere, au a se compune cu tempulu de cátra persóne competente, fóra a se potea precisá dat'a seversirei unoru asemenea opere, apoi veniturile anuali ale capitalului donatu se voru conservá, éراس de cátra mine totu cu titlu de imprumutu, pàna in momentul candu operele in questiune voru fi compuse, si societatea academica gata a respunde meritosiloru auctori premiulu destinatu de ea.

8. Déca inse dein nefericire, intr'unu tempu de diece ani operile menite a fi recompensate nu s'aru fi compusu, atunci procentele produse in acestu periodu de diece ani, se voru alaturá cu capitalulu primitivu si voru formá impreuna unu singuru capitalu; atátu acesta, cátu si alu procentelorú celorú viitóriche, voru fi supuse reguleloru aici descrise.

9. Se stabilesce de rigóre clausul'a, cá ori candu societatea academica, gubernamentulú tierei, séu ori

*) Acestu actu de donatiune alu dlui dr. Fetu comunicatu societatei academice inca dein anulu trecutú, fusese destinatu a intra in Annalile societatei academice pe 1872; dara luandu-se mesuri, cá acele annali se se tiparésca gratis in tipografi'a statului, esirea lorú s'a intardiatu cá prin fatalitate, in cátu abia acumu se tiparásce partea II. dein aceleasi. Pàna atunci inse noi damu locu cu mare placere in colónele acestea unui actu de donatiune, pe care'lu va sci apretia numai acela care cunoásce, fia macaru una singura inpregiurare, adeca: dn. dr. A. Fetu inca este filiu de preotu, cá multime altii deintre literatii nostrii; prin urmare, ceea ce si-a castigatu dsa dein averi materiali, este castigatu cu multa sudóre propria. Red.

care alta persóna juridica ori individuale aru voi se dea o alta destinatiune sumeloru donate séu procenteloru loru, atunci eu séu mostenitorii mei, cumu si ori-ce romanu, va fi in dreptu a sommá pe deviatori, prin midiolócele legale, de a respectá si a essecutá strictu conditiunile presentului actu de donatiune; éra candu dupa trei legiuite sommatiuni in terminu de trei luni sumele donatiunei nu voru fi restituite si puse in sigurantia spre intrebuintiarea venituriloru la scopulu donarei, atunci actulu de donatiune remanendu in deplina vigóre, dreptulu de essecutare va trece càtra mine séu mostenitorii mei legali, in lips'a mea inse, ori a mostenitoriloru mei, la consiliulu comunale alu urbei Iassiloru, care impreuna cu consiliulu universitatei dein Iassi, voru avea dreptulu de administrare. Consiliulu acesta va fi obligatu a'mi da concursulu seu in realizarea scopului, càtu voi fi eu in viuétia, éra dupa mórtea mea mostenitoriloru mei.

10. Societatea academica si la casu eventuale, mostenitorii mei, ori consiliulu comunale séu consiliulu academicu dein Iassi, voru fi datori a dá séma anuale despre starea capitalului donatu si despre intrebuintiarea procenteloru.

11. Tóte operele premiate de societatea academica dein veniturile capitalului donatu voru fi compuse in limb'a romana.

12. In fruntea opereloru tiparite dein veniturile capitalului donatu se va indicá, atàtu la premiuri, càtu si la spesele de tiparire, sum'a cu care au participatu veniturile acestui capitalu.

13. Fondulu donatu va purtá numirea de fondulu Fetu.

Presentulu actu de donatiune s'a formatu in patru identice esemplarie, deintre care unulu se va depune la societatea academica romana, alu doilea la primari'a urbei Iassiloru, alu treilea la consiliulu universitatei dein Iassi, si alu patrulea se va inmana mie donatoriului.

Bucuresci in 17. Augustu 1872.

(Semnat.) Dr. Anastasie Fetu.

In siedinti'a dein 19. Aug. societatea academica romana a acceptatu in unanimitate acésta donatiune. (Semnat.) Presied. N. Cretiuлесcu.

Secretariu I. Caragianu.

Tribun. Ilfovu sect. III. 1872 Aug. 28. Nr. 4734.

S'a presentatu in pretoriulu tribunalului dloru dr. A. Fetu si N. Cretiuлесcu, presiedentele societatei academice romane, si dupa-ce li-s'au cetitu acestu actu de donatiune, a declarat dn. dr. Fetu, cà este facutu de dsa si subsemnatu prin propri'a dsale semnatura; ér dn. N. Cretiuлесcu, cà accepta in numele societatei acésta donatiune.

Tribunalulu

In faci'a acestoru declaratiuni da autenticitatea legale acestui actu de donatiune.

P. Voinescu. D. Pr. Georgescu. Greferiu I. Iliescu. Trecutu la Nr. 594 alu condicei. 1872 Aug. 28.

Ioanu Corvinu de Hunedó'ra,

originea, genealogi'a, faptele sale im-

mortali.

(Urmare.)

X. Ioanu Corvinu in Tiér'a romanésca. Conferentia cu cardinalulu Francesco. Intrige noue. Éra si dieta. Corvinu bate pe cei duoi Cillei. Corvinu alesu de gubernatoriu alu Ungariei. Chronicarii spunu, cà pre càtu tempu deputatiunea tieriei a petrecutu la Vien'a, Corvinu s'a reintorsu dela Bud'a si Alb'a éra si in Transilvani'a; pentrucá se mai védia de afacerile ei, cà apoi de aci a trecut in Munteni'a cu scopu de a pedepsí si destrona pe Vladu. Dein ce cauza? La loculu acesta chronicarii si dupa ei istoricii moderni se incurca éra si preste mesura, in càtu nu mai sciu in catrau se dea, éra pe lectoriu ilu facu cá se fia cu multa reserva. Se dice cà Corvinu tienuse mente bajocur'a arestareii sale dein anulu trecut; noi inse arataramu mai susu, cà acea incaptivare a lui Corvinu prin Dracula nu este adevrita si probata de locu, ci este adevritu dein contra, cà Corvinu dupa càteva dile de repansu s'a despartitu de Vladu Dracula omenesce, incarcatu de presente. Chronicarii adaoga cà asta-data Corvinu a batutu pe Vladu II. si a pusu in loculu lui pe Danu filiu alu lui Danu. Iosifu Teleki nu si-a pregetatu a cerne si a conferi despre acestu evenimentu narratiunile dela Turoczi P. IV. capu 44, Bonfiniu Dec. III. cart. VIII, Chalcocondilas cart. VII, apoi dein cei mai noi pe Pray Ann. III, Engel, Fessler, Katona, Schels, dupa aceea vení elu insusi in confusiune, in càtu nu mai scia ce se creda, precumu se póte vedé la elu in tom. I. partea XII. si tom. II. partea I. Acumu se spune cà Corvinu a trecut in Munteni'a cu óste in 1445, acumu cà in 1446, apoi éra si cà elu a fostu acolo in duoi ani unulu dupa altulu. Vinu inse alti carii voru se scia, cà Vladu in an. 1446 morise, prin urmare nu se mai putea bate cu nimeni. In fine Engel si Katona punu fabulei capacu cu aceea, cà ei ducu pe Corvinu in acelasu anu cá pe unu invingatoriu prin Munteni'a dreptu la Nicopole in Bulgari'a. Ce curendu nitara ei Varn'a! Destulu atàta, cà casulu mergerei lui Corvinu in Munteni'a pe la 144⁵/₆ este éra si unulu dein cele mai intunecate si lasatu cu totulu in pred'a conjectureloru. Atàta este aprópe adevritu, cà Corvinu a reintratu in unulu dein acei duoi ani in Munteni'a si inca cu ceva óste; caus'a inse si rezultatele intrarei sale mai sunt co-perite cu velu. Se dice cà Corvinu avuse in a. 1445 conferentia la Nicopole in Bulgari'a cu cardinalulu Francesco, comandantele flotei italiene, care intardiase cu ajutoriulu seu in dio'a bataliei dela Varn'a, éra acuma se consultá despre calile si midiolócele, cu care s'ar putea reinnoí bellulu in contra turciloru*).

* Ios. Teleki pune acésta convenire pe a. 1446; mai la vale inse vomu cunósce, cà Corvinu nu s'a potutu vedé cu Francesco la Nicopole in acestu anu.

Acea conferența înse remase fără nici-unu rezultat, pentru că de una parte sultanul Murad își reintregise armatele sale, era de altă comitele Ulricu Cillei, care avea pasiune de ași mesura trufia sa nemișca cu cea ungară, lovî pe neașteptate asupra Croației. Pretestul îl luă dela certele celor doi episcopi concurrenti la scaunul de la Zagrabiă (Agram), anume Benedictu Zolio alias Zoll și Dimitrie Ciupor. Familia Cillei luase sub protecțiunea sa pe Benedictu. Asia în favoarea acestuia comitii Cillei calca cu oște numeroasă pământul Croației, batu pe renumitul comandant Zovanu Tallotiu, ardu și depreda ținuturi întregi, în fine asediă pe Benedictu în scaunul Zagrabiiei.

Atacerile Ungariei devenindu totu mai critice, palatinul și consiliul decisera a conchiamă érași dietă pe Decembrie 1445. Chiaru înse și conchiamă marea dietei era împreunată cu dificultăți. Anume palatinul avea temeieri foarte serioase, că dietă se nu se ținea, până ce nu va fi de față și Corvinu. Asia dietă se conchiamă numai pe 9. Fauru 1446, se adună înse abia în Martiu spre Paști. Palatinul invitase pe Corvinu foarte de timpuriu la dietă, apoi cu aceeași ocaziune îi observase, că țieră nu mai poate se remana fără unu gubernatoriu, în a carui mana tare se se concentre potestatea regăscă, pe câtu tempu lipsese unu rege. Totu palatinul dete lui Corvinu se pricepa, că gubernatoriu poate și se cuvene se fia numai elu, că înse collegulu Nicolae voda iar fi celu mai aprigu rivalu, ceea ce se poate proba și cu confederațiunea secreta, ce a închiaietu acelu voda alu Transilvaniei în dosulu collegului seu Corvinu și cu cei mai inversunati inemici ai acestuia, adeca cu comitii Cillei de la Stiriă, carii avea atâtea proprietăți mari în Ungariă și în Croațiă.

În acelasi tempu, adeca în érnă an. 1445/8, Nicolae voda încă a începutu se pricepa, că I. Corvinu stă atăt de bene, în câtu fără elu nu se poate face nimicu, era cu elu totu. Scopulu adeca primitiv alu lui Nicolae fusese, că se ajunga elu singuru la înaltă funcțiune de gubernatoriu cu potestate regăscă, și încă asia, că se delature pe regele prunculetiu pentru totu-deauna; era după-ce simți că elu singuru nu va reesi, își scambă planulu, și mergundu în persóna la Corvinu, îi propuse confederațiune de duumviratu în sensulu susu-atensu. Corvinu care cunoscea foarte bene pe Nicolae voda, acceptă în principiu propunerea lui de duumviratu, respinse înse cu argumente tari planulu delaturarei miculu rege, ba încălu înduplecă că se'lu cêra ei amendoi de nou prin deputațiune dela Fridericu, ceea ce s'a și facutu.

De aci încolo avem se urmărimu cu induita atentiune toti pasii lui Ioanu Corvinu, cu documente amana, și deca se va potea, preste anul 1446 întregu, pentru că asia se vedemu, deca și în ce tempu alu anului a mai potutu se petrunda elu și în Romaniă și se se bata cu Vladu Draculu. Pe atunci Corvinu petrecea în Transilvaniă. Invitatu la dietă

în Ungariă, o luă de a lungulu Transilvaniei, calorindu foarte încetu și pausandu la locuri diverse; că-ci adeca întieptulu și modestulu barbatu avea destule cause, pentru că se absente câtu se poate mai multu de la mediulolocu oligărchiei și se'i lase în volia, că se'si alerge caii în intrige și cabale, până ce voru da toti în nasu, precumu au și datu cei mai multi. Asia în Ianuaru 1446 vedemu pe Corvinu tocma susu la Baiă-mare (Rivuli Dominarum), precumu se cunosce de la unu documentu originale conservatu în archivulu acelu oppidu*). De aci în 9. Februaru era în oppidulu Vară,**) era de acolo apucă spre Dobritienu, unde petrecu până la finea lunei, și unde recepțu epistola dela cardinalulu Francesco, că s'a reintorsu în patriă sa. Corvinu îi respunse de la Dobritienu în 21. Febr. Totu de acolo scrisese și magistratulu dela Ragusa, și papei dela Roma, dela care érași cere ajutoriu în contra turcilor***). În fine ajunse și Corvinu în Martiu la Albă-regale, unde se deschisese dietă. Într'aceea înainte de a fi ajunsu acolo, la distanța de vreo douăzeci de miliarie, recepse una epistola dela palatinulu țierei, în care acesta'i face cunoscutu în secretu, că collegulu seu Nicolae voda ia pusu în Albă cursa, deci de-ocamudata se nu merge la dietă, se se abata pe aiea, că se nu pice în captivitatea lui Nicolae. Se întielege prea usioru, că acea scire neașteptată a sguduitu și iritatu pe Corvinu, de la care cauza elu se și oprî în drumu. Într'aceea se vede că secretulu palatinulu a esitu pe alta cale la lumina, și că Nicolae voda încă au aflatu despre acea denunțatiune, pentru că étalu că elu esse în persóna și fără nici-unu asia numitu salvus-conductus seu salva garda, intru întempinarea collegului seu, invitandu'lu la dietă. Atunci Corvinu voliendu a respunde la incredere cu incredere, fără a mai stă în cumpene, își continuă caloritua sa până la dietă dela Albă-regale în societatea collegului seu. Ios. Teleki descriendu acestu casu, stă și elu în cumpene, fără că se potta decide, ore fostu-au acêsta numai una intriga și minciuna dela palatinulu, inventată cu scopu de a irita și desbina cu totulu pe cei doi colegi unulu de cătra altulu, seu că palatinulu a descoperitu unu adeveru, și că Nicolae voda vedindu'si planulu seu infernale demascatu și deochiatu, a întorsu iute fóli'a și a jocatu pe innocentele și pe amiculu sinceru, cu adeverata perfidia și astutia asiatica. Ambele casuri aru fi fostu demne de acelu seculu barbaru și de acei oli-

*) Datum in civitate Rivuli Dominarum die sabbati post octavas Epiphaniarum Domini (15. Ian. anno ejusdem 1446). Subscriu: Vayvoda Transsylvanus, Banus Severinensis, Capitaneusque castrî Nandor Albensis et huius Regni Hungariae Vicarius.

**) Datum in oppido nostro Wary feria quarta proxima ante festum b. Scholasticae Virginis a. D. 1446.

***) Vedi documentele respective, deintre care publicaramu pe unele la loculu lor, scóse de Kemény dela Kaprinai Historia diplom. I. pag. 95, Ioh. de Zredna lu Schwandtner etc.

garchi cu fruntea de feru si cu conscientia tempita*). Atata s'au adevăritu, că palatinulu a lucratu si dupa aceea dein tôte poterile, că se desbine pe cei doi vaivodi, pentrucă elu tienea unu duumviratu de fôrte periculosu pentru tiéra; preste acésta elu avea incredere tocma pe atata de mare in caracterulu si in eminentele calitati militare si civili ale lui Ioanu Corvinu voda, pre cătu de multa aversiune simtiá cătra Nicolae voda. Diet'a dein Martiu nu a facutu mai multu, decâtu au ascultatu cu mare neplacere scirile aduse de cătra deputatiune, dela imperatulu Fridericu, a denumitu alta deputatiune si a decisu a se readuna pe 5. Iuniu, éra intr'aceea Corvinu fu insarcinatu cu pedepsirea comitiloru Cillei. La aceeași dieta se mai infaciosiá si Pancratiu dela St. Nicóra, capitanu generariu de Sacoltia, cunoscutu lectoriloru si până acilea de celu mai periculosu banditu deintre toti oligarchii banditi, de carii pe atunci era plina Ungari'a si Germani'a. Acelu Pancratiu isi calcase érași tôte juramentele si promissiunile sale, rapise si spoliase fôrtaștie si tienuturi nu numai private, nu numai de ale statulu unghurescu, ci facuse incursiuni talcharesci inca si in unele tienuturi ale imperatulu Fridericu, venise in conflicte grele si cu Giskra, până ce in fine scósera asupra lui óște in numeru preste optu mii si 'lu strinsera in pinteni asia, in cătu *se vediu constrinsu a veni érași la dieta si a cere gratia tieriei. L'au ertatu, inse sub conditiune, că se restitu totu ce a rapitu si furatu dela altii, se si cera si dela imperatulu ertare. Insusi Corvinu inca a vorbitu in favórea acelu talchariu, cu care in a. 1444 se vediuse necessitatu a intra la Temisiór'a inca si in una specie de confederatiune**). Asia o patí tiér'a cu unulu dein cei mai de frunte capitani ai sei, caruia tocma si scriptorii magiari le dau epitétulu de rabló, adeca banditu, predatoriu. talchariu (Praedo).

Pàna ce altii perdeá érași tempulu cu vorbe multe la dieta, Ioanu Corvinu aduná in pregiurulu seu una óște că de 15 mii si purcese cu ea asupra comitiloru Cillei, pe carii loví in Slavoni'a si Croati'a cu atata celeritate, in cătu ei si capitaniu loru nu avura tempu de a se reculegè mai nicairi, pentrucă pe totu territoriulu cătu tiene dela Varasdinn (in Slavoni'a), până susu la Pettavia (Pettau) au fostu batusi si luati la fuga; éra fiendu-cà possessiunile comitiloru Cillei in Stiri'a era fôrte amestecate cu ale imperatulu, si capitaniu acestora in locu de a remané neutrali, se aruncara pe partea celora, asia Corvinu s'a vediutu necessitatu a i pedepsi si pe acestia, dein care causa a si avutu neplaceri cu Fridericu. In acestu modu comitiu Fridericu si Ulricu Cillei, cunoscuti de rapacitatea si reutatea loru, au fostu umiliti si constrinsi a inchiaié pace sub juramentu, că nu voru mai calca possessiuni straine, si că in calitatea

loru de possessori in Ungari'a se voru supune legiloru acestei tieri. Acésta espeditiune bellica s'a inceputu in septeman'a patimeloru si a duratu până intre pasci si rosalii, si asia Corvinu s'a prezentatu de nou că triumfatoriu la diet'a ce s'a redeschisu pe la inceputulu lui Iuniu pe campi'a dela Pesta, numita campulu-cu-raci (Rákosmezó), éra poporulu l'a intempinatu cu mare bucuria si — ceea ce este fôrte rar, cu gratitudine.

In acea dieta dein Iuniu cercetata de mare multime, s'au adusu câteva legi profundu taliatórie. Tenerulu rege a fostu recunoscutu de nou, mai virtosulu la indemnulu si perseveranti'a lui Corvinu, s'a decisu inse in modu definitivu, că până ce va fi ajunsu elu la etate de maiorenu, se se aléga si installe unu gubernatoriu generale, cu potestate aprópe regéșca; éra pentrucă acésta alegere se póta decurge in tóta libertatea, toti inaltii functionari se si depuna dimissiunea indata pe més'a dietei, si tôte confederatiunile particularie inchiaiete intre oligarchi se fia declarate de nulle si neintemplate; oligarchii se si scótiá garnisónele loru de prin cetati si oppide, in fine toti se se supuna neconditionatu la decisiunile dietei.

Dupace s'au luatú acesteá mesuri preparative, diet'a pasí la marele actu alu alegerei de gubernatoriu generale in 5. Iuniu, care a fostu antai'a di de Rosalii in ambele rituri, pentrucă pe atunci inca nu era duoe calindarie. Este usioru de priceputu, că candidati se aflá câte dile intr'unu anu, dein toti inse nume mai cunoscute era Gara, Nicolae voda, Cillei, banulu Franco de Talloitiu, Georgie domnulu Serbiei. Intr'aceea, precumu se exprimú chronicarii, parea că astadata ar fi descinsu spiritulu santu preste numerosii membrii ai adunarei, carii toti in unanimitate prochiamara „in numele miculu rege Ladislau pe Ioanu Corvinu voda de gubernatoriu alu Ungariei si alu tieriloru unite cu ea.“ Modestulu Corvinu refusá acea mare onóre inpreunata cu cea mai grea responsabilitate; diet'a inse i observá, că a pusu si elu juramentu că se se supuna la orice decisiune a dietei. Atunci Corvinu se supuse la volienti'a generale, inse sub conditiune, că se i se deá instructiuni: cătu se póte mai respicate si se i se cercumscria potestatea si atributiunile asia, in cătu se scia in tôte inpregiurarile de ce are se se tienea. Asia se intemplá că unu romanu fu aflatu celu mai demnu intre toti de a tiené loculu unui rege si a gubernastatulu, intocma precumu in dilele nóstre érași unu romanu, ahume Franciscu Pescariu alias Deák, de origine dein Macedoni'a, se afla singuru demnu de numele celui mai mare patriotu si alu celui mai intieptu legislatoriu.

Acceasi dieta indestulá in cătúva si ambitiunea lui Nicolae voda, că-ci ii dete titlu de vicariu generale alu tieriei pentru casurile candu gubernatoriulu ar fi prea ocupatu afóra dein patria. Instructiunile inca fusera elaborate in aceeași dieta, cumu si una

*) Acestu casu ilu afi descriu la Aeneas Sylvius, Epist. 93.

**) Datum Temeswar secunda die festi b. Laurentii Martiris Anno Domini MCDXLIV. La Cornides si la Fejér.

formula noua de juramentu infricosiatu. Documentele despre acestea acte de statu au remasu până la noi, se afla si transcrise in collectiunea legiloru tieriei (Corpus juris), precumu si in collectiuni istorice. Pe temeiu lu decisiuniloru dietei, alesulu gubernatoriu ia sub comand'a sa tóte fortaretiele regelui si ale reginei; intre impregiurări mai grele suprem'a comanda o pórtá elu preste tóta puterea armata a tieriei. La gubernatoriulu este si suprem'a instantia de judecata, asia, cá membrii supremei curti se se compuna dein palatinu, judele tieriei (Judex curiae), duoi membrii dein clerulu inaltu, duoi magnati seculari si siese nobili, pe carii se'i aléga diet'a, éra pentru casuri de necesitate gubernatoriulu este auctorisatu a imulti membrii curtiei supreme, cumu va afla elu cu cale. Acésta curte inse nu era in permanentia la unu locu, ci membrii ei se aduná numai in tempuri anumite ale anului, éra până atunci justiti'a séu dormea, séu cá gubernatoriulu decidea multime de cause mai pucinu complicate, ajutatu de ómenii applicati in cancellari'a sa. Dreptulu de a bate moneta inca s'a numeratu intre atributiunile gubernatoriului, se si afla mai multe monete batute pe numele lui Corvinu, deintre care câteva exemplaria de auru si de argentu se potu vedé in collectiunea museului dein Pesta. I s'a recunoscutu si dreptulu regescu de donatiune, marginitu inse asia, cá se nu póta face la aceeasi persóna séu familia donatiune mai mare cá de mosii cu câte treidieci si duoe de case tieranesci; dein dominiile mari ale statului se nu póta dona la nimeni nimicu; la nimeni se nu póta face duoe donatiuni. Pentru not'a infidelitatiei nu póte pedepsi pe nimeni, nici póte pardona pe cei condamnati pe calea legeri fóra consensulu consiliulu seu de statu. Episcopi si archiepiscopi denumesce totu numai cu involirea acelu consiliu. Veniturile tieriei (finantiale) se fia administrate de duoi magnati si de unu archiereu; gubernatoriulu inse are dreptulu de a dispune de intrebuintiarea venituriloru pentru scopurile publice, intre care era si acela, de a rescumpara cetati, oppide si dominie, pe care le oppemorasera mai virtosu regii pentru diverse sume de bani pe la unii si altii. Acestea puncte formulate, s'a depusu si juramentulu plinu de blasteme, pe care le va fi culesu la unu locu vreunu calugaru cu imaginatiune vivace, care a sciutu se blasteme asia, cá Ddiu se nu'i ajute, vergur'a santa si preacurata se nu'i castige gratia (charu), nici unu santu se nu se róge pentru elu, sant'a cuminecatura dein or'a mortiei se nu'i ajute, pamentulu se nu'i suferé cadavrulu, ci a trei'a di se'lu arunce afóra, sementi'a familiei sale se se stinga, in dio'a suprema a judecatiei se nu védia sant'a facia a lui Ddiu, ci se fia aruncatu si inmormentatu in fundulu iadului.

Decisiunile dietei s'au publicatu prin insusi gubernatoriulu in 13. Iuniu*). De aci incolo diet'a a

*) Datum in amplissima Praelatorum, Baronum et Regnicolarum congregatione generali in campo Pestiensis celebrata feria secunda infra octavas Pentecostes anno domini 1446.

mai fostu in stare de a'si continua lucrarile sale inca numai până cátra finea lui Iuniu, pentrucá de una parte venise scirea, cá sultanulu Murad a petrunsu in tier'a romanésca si o a coplesitu cu trupele sale, éra de alt'a imperatulu Fridericu inca incepuse cu amerintiari bellice, mai alesu dein cauza, cá I. Corvinu pedepsise pe nisce comandanti de ai imperatulu pentru perfidi'a si reutatea loru, candu cu expeditiunea de deunadi intreprensa in contra lui Cillei. Corvinu s'a escusatu la Fridericu cu temeiu ri bune, éra consiliulu a tramisu deputatiune noua la Vien'a. Dara ce era se intreprensa in contra lui Murad?

Corvinu pricepea fórté bene unu lucru, pe care multi ómeni nu'lu potu pricepe nici până in dio'a de astadi. Pentrucá se fia tare in afóra, trebuie se fia siguru de pace si concordia a casa la te-ne. Inca pre câte dile mai tienú diet'a, Corvinu ingrijí cá se se denumésca functionari la tóte posturile mai inalte, dein care respectivii barbati isi dedesera dimissiunile dein conclusu dietale. Palatinu remase totu Laurentiu Hedervári, asemenea si Nicolae de Uilacu remase totu voda alu Transilvaniei, alaturea cu Corvinu, care 'si reservá si acésta functiune. Pe trufasiulu Gara, partisanulu celu mai ferbente alu reguletiului Ladislau ilu facura banu alu Croatiei, pe Ladislau de Palotiu jude regescu (Judex curiae, ceva cá ministru alu justitiei), pe Michailu Ország mare vistieriu, adeca ministru de finantie etc. Prefecturile (Suppremi comites) inca se implinira. La inpartirile de functiuni Corvinu mai observá éra si una dein cele mai intiepte maxime, elu adeca luá pe functionari de unde'i aflá, pre cátu se potea mai apti, fóra a cauta la colórea loru politica. Cu acésta mesura reconciliá cu se-ne si indata la începutu pe ambele partite asia, in cátu urmarile bunei intielegeri se si simtira la începutulu gubernarei sale. In aceleasi dile se aruncá si una contributiune generale si extraordinaria pe tíera, la care au fostu si nobilii obligati, si inca sub pedépsa aspra, si avea se dea câte unu galbinu de auru dupa câte cincii fumuri (case, séu si familii iobagesei). In fine se regulá si cursulu monetei, care inca suferise fórté greu prin anarchi'a indelungata. Valórea unui galbinu de auru se fixá la 200 denari de argentu, inse asia, cá metallulu dein care se batea denarii, se aiba numai $\frac{1}{3}$ argentu si $\frac{2}{3}$ arama.

(Va urma.)

Societatea academica romana, amicii si contrarii sei.

Despre societatea academica romana s'au formatu in publiculu nostru opiniuni diverse, unele juste, altele scalciate, adesea si reutatóse, indata dela începutulu activitatiei aceleia.

Usioratatea, vanitatea, unite cu ignorantia si cu reutatea unor ómeni, a mersu asia departe, in cátu au judecatu si condamnatu, in lipsa totale a cunóscerei de cauza, fóra a fi cititu macaru docu-

mentele si alte acte oficiale, prin care s'a datu viétia acelu institutu per eminentiam nationale; au judecatu si condamnatu, fóra a sci séu a volí se scia, care este vocatiunea academiilor de scientie la alte popóra, care le au in`permanencia, si care póte se fia vocatiunea societatei academice romane, ale carei statute prevedu activitate mare, dara lips'a de fonduri o tienu legata de mani de pitióre, era actele fundationali ii punu conditiuni de acelea, pe care ea este obligata a le observa cu sanctitate; inse tocma prin acésta ea a potutu se fia pàna acumu mai multu numai unu corpu administratoriu de f aduri si unu jurú, care se aduna in fia-care anu pe câte siese septemani, pentrucá se censuredie manuscriptele altora si se le adjudece premiu, séu se le respinga.

Amicii sinceri ai societatei academice s'au petrunsu indata dela inceputu despre importantia scopului, càtra care este ea destinata a inainta; inse chiaru si intre amici ei sunt pucini aceia, carii se fia cunoscutu periculele de care acelu institutu a fostu incongiuratu dela nascerea lui, si de care mai e amerintiatu pàna in ór'a de facia. Acésta classe de amici rapita prin unu excessu de zelu, au inceputu se strige si ea alaturea cu adversarii, cà societatea academica, adeca membrii ei, nu lucra, nu facu, nu deregu, apoi mustrandu'i si dascalindu'i cá pe nisce scolari tertiani, le dau consiliuri diverse, care de care mai intiepte. Asia, acei amici jóca pe man'a adversariloru societatei academice, le ajutá barbatesce cá se o compromitta, se o submine si surpe. Despre amici cá acestia dicu germanii: „Apara-me dómne de amicii mei, cà de inemici me pociu apara eu insumi.“

Adversarii societatei academice s'aru potea desparti in câteva classi asia, in càtu la loculul antaiu se vina inemicii (hostes), carii sunt, precumu de se-ne se intielege, totu-odata inemicii limbei, ai culturei si preste totu ai essistentiei nóstre nationale; intr'aceea altulu e terrenulu pe care, si cu totulu altele sunt acele arme, cu care luptamu in contra inemiciloru; éra dein clasificarea adversariloru societatei academice inca nu amu cunósce de ajunsu situatiunea in care se afla acea societate. In locu de acésta vomu enumera obiectiunile si inculparile principali care se facu societatei academice, atátu in principiu, càtu si cu respectu la formarea si apoi la activitatea ei, dupa aceea le vomu cerceta in ordine pe tóte. Se dice adeca intre altele:

1. Inca nu era tempulu de a infientia la noi societate academica. pentrucá ne lipsia elementele demne de ceea ce in republic'a eruditiloru europeni se intielege sub nume de academicu séu academicianu.

2. Tocma se fia vénitu acelu tempu, nu se cuvenia, cá unu gubernu ori-care se octroedie academia de scientia. Apoi

3. In casulu de façia membrii acestei societati au fostu denumiti dupa unu principiu absurdu, adeca dupa provincii, éra nu dupa meritele scientifice si

literarie ale fiacarui individu, de aceea au si intratu in acea societate unii carii n'au avutu locu acolo.

4. Acésta societate academica este unu productu, unu fetu-logofetu alu partitei „Rosiloru“ dein Romani'a, prin urmare, dein capulu locului periculosu; dein care cauza gubernulu romanescu a si avutu neplaceri mai alesu cu gubernulu austro-ungurescu, carele in societatea academica nu vede si nu vrea se vedea altu ceva, decátu unu cuibu de conspiratiuni politice.

5. In acea societate au intratu si uniti. éra nu numai orthodoxi.

6. Cei mai multi membrii ai societatei academice nu lucra si nu producu mai nimicu pentru scopurile ei scientifice si literarie, prin urmare nu merita se ocupe locu in societatea academica.

7. De atáti ani se lucra la dictionariu si inca totu nu este gata, éra dein ceea ce a esitu pàna acumu cá proiectu elaboratu de domnii Laurianu et Maximu, vedemu cà ni se strica limb'a, cà-ci lucrarea loru este pedanteria de filologi.

8. Unii reclama neincetatu, cá se se imultiésca numerulu membriloru societatei academice.

Acestea si alte inputatiuni de natur'a acestora isi aude societatea academica de siese ani incóce. Fia-care membru alu ei le cunósce cu de ameruntulu; si totusi eu nu sciu se se fia aflatu pàna acilea unu singuru membru de ai sei, carele se fia volitu a in-forma pe natiune despre adeverat'a stare a lucrului si se intempine atâtea opiniuni, càtu erronate, càtu si reutatióse, unele si fanatice. Nu s'au aflatu, pentrucá pàna in anulu acesta in sinulu societatei academice predominase opiniunea, cá nici ea insasi cá corpu morale, nici membrii sei singulari se nu alunece a se demitte la polemii uritióse pe calea publicitatei, ci in contra tuturoru inculpariloru nedrepte se se inarme cu patientia demna de barbati seriosi, se respundia pre càtu ii permittu midiulócele prin fapte, éra corregerea opiniunei publice se o astepte dela tempu, conformu cunoscutei sententie: Opinio-num commenta delet dies; éra anume cabaleloru care o amerintiara dein in anu in anu in capitala, se ópuna esplicatiuni sincere pe la locurile competente.

Asia au cursu lucrurile pàna in anulu acesta, candu éta cà fost'a delegatiune a societatei academice pierdiendu'si patientia, si ne mai potendu suferi atâtea loviri ce venea dein parti diverse, rapita de mare zelu, trecù in raportulu seu anuale urmatóriele passagie:

„Situatiunea financiara a societatei presinta economii, cumu vediurati, cele mai multe dein caus'a nerealizarei lucruriloru literarie si scientifice prevedute prin bugetu. Delegatiunea, d-loru, ar fi fostu mai fericita se fi avutu a ve presinta mai bine lucrari literarie si scientifice realizate!

De ce nu vi le póte presenta acele lucrari? . .

Stultorum pudor malus ulcera celat!

Delegatiunea d-vóstre crede, cu latinulu, cà e

mai bine a'si dá sém'a de reu si a cercá vindecarea lui, decâtu a'lu ascunde.

Si unde este reulu?

Ignoranti'a 'lu vede in faptulu, cà societatea academica, in càti-va ani, n'a datu inca gramatic'a, dictionariu si glossariu! . . . Ignoranti'a nu'si dà séma de modulu cumu lucréza o societate cá a nóstra si de immensitatea lucrariloru ce i se ceru.

Dar, respingendu acuzarile ignorantiei, delegatiunea crede totusi, domni membrii, cà se cade se fimu si noi insine luatori aminte asupra pucinei inaintari a societatiei nóstre càtra scopurile ei.

Cine din noi, domni membri si colegi, 'si ascunde parerea de reu, cà in anii acestia n'amu lucratu mai multu si mai bine?

Si avendu acésta parere de reu a omului conscientiosu si maturu, se recunóscemu, cà nici era si nici este posibilu a face mai bine si mai multu, de va continuá organisatiunea actuale a societatiei. Ce se póte cere dela o societate scientifica, care 10 luni dein anu e condemnata numai a gerá, prin delegatiune, fondurile sale, éra de partea scientifica nu se póte ocupá decâtu 45 dile, si inca si dein acestea o majora parte e silita a le consacrá totu la cestiuni financiare si administrative? . . .

N'a potutu face multu si mai bine societatea academica? Dara ce i se putea cere mai multu decâtu ce a datu, pe càtu tempu lipsescu dein sinulu ei mare parte dein barbatii, cari prin meritele loru scientifique si literarii se cadea se fia fostu de multu intre noi?

Delegatiunea cunósce bine, cá ce dificultati s'au opusu si se mai potu opune la amendarea acestoru doue rele, cari paraliséza mersulu societatiei academice: lips'a de fonduri d'o parte, d'alta parte dificultatea d'a putea intruní pe mai multu tempu decâtu pe o luna $\frac{1}{2}$ pre membrii neresiedinti in Bucuresci.

Delegatiunea, dupa reflexiune matura, este in punctulu d'a crede, cà sporirea fondurilor societatiei este in aternare de sporirea importantiei morale a institutiunei. Tiér'a, guvernulu ei si insii particularii voru acordá unu interesu cu atátu mai mare societatii academice, cu càtu ea va fi devenitu unu mai neindoiosu centru de cultura nationale, scientifica si literaria.

Si càtu pentru cestiunea declararei societatiei academice de institutiune lucrandu in permanentia, cine ne va putea impedecá, cá spre a nu ne lipsí de luminele indispensabili si scumpe noue a colegiloru nedomiciliati in Bucuresci, se continuamu a ne aduná in o specie de congresu anuale, la care deci se póta participá ori-care membru alu societatiei?

Delegatiunea d-vóstre nu propune in definitivu anume solutiune; ea ar fi socotitu inse a demeritá dela increderea cu care ati onorat-o alegend'o, déca v'ar fi tacutu impresiunile ei asupra mersului morale alu institutiunei, déca ea ar fi esitu inaintea d-vóstra, domni membri, numai cu flori si v'aru fi leganatu

numai cu mangaitórie vorbe; mai preferiramu, cuno-scèndu pe colegii nostrii, se'i salutamu cu iubirea cea mai neindoiósa si se le dicemu: Bine ati venitu. . . . La lucru colegi si se nu ne despartimu pàna nu vomu asecurá lucrului comunalu unu mersu mai temeinicu!

Presiedinte delegatiunei N. Cretulescu.

Membrii A. Odobescu. G. Sionu. V. A. Urechia.

Bucuresci 1873, Augustu $\frac{1}{13}$.⁴

Acestea passagie au produstu adeverala fortuna mai virtosu in siedentiele dein $\frac{15}{27}$ si $\frac{16}{28}$ Augustu a. c. Neintielegerile mersera asia departe, in càtu unii membrii ai delegatiunei au si depusu dimissiunile loru pe mes'a presidiului; apoi urmara unele momente, in care putea cineva se creda, cà este pace de societatea academica, cà este p'ací se i se ascundia sórele, precumu se mai intentase la an. 1869 dein caus'a mai alesu a alegerei dlui A. I. Papiu si dein alte intrige confessionali, dupa aceea la 187 $\frac{0}{1}$. In fine fortun'a se molcomí, pentrucá in penultim'a siedentia se prorumpa cu poteri noue, dein caus'a unoru candidatiuni de membrii noi. De si nu amu vediutu se se fia publicatu nimicu dein acelea discussiuni ferbenti ale societatei academice, cu tóte acestea ele totu au transpiratu in publicu, inse sucite, deformate, falsificate, precumu se intempla totudeauna dupa siedentie si discussiuni de acea natura.

De candu s'a publicatu susu atensulu raportu alu delegatiunei, si dela acelea scene incóce, noi nu mai suntemu de opiniunea societatei academice, si nu mai asteptamu cá opiniunile ómeniloru se se correga de se-ne, ci la casulu de façia aplicamu sententi'a renumitului si genialelui publicistu anglu Junius, carele tienea, ce e dreptu, cà nici-unu omu de caracteru care se simte in demnitatea sa morale, nu este obligatu a respunde „la stupidele insulte ale unoru ómeni desiuchiati, carii manjescu papirulu prin diarie (Epistola 25);“ cà inse sunt unele cestiuni de atàta importantia, in càtu demnitatea ta nu'ti sutere nimicu, déca te vei lasa in discussiunea loru; numai se te feresci de certe ridicule, cu ómeni de asemenea calibru (Epistola 32).“

Delegatiunea in nobilele séu escessu de zelu a datu in càtu-va dreptu chiaru la ignorantii pe carii cu câteva momente mai inainte 'i infruntase aspru; membrii sei cu rara abnegare de se-nesi, n'au facutu exceptiune cu persón'a loru, se inculpa pe se-ne alaturea cu toti ceilalti membrii, „cà in anii acestia n'au lucratu mai multu si mai bene.“ Intr'aceea totu acei membrii se reculegu, revenu la demnitatea societatei si la adeverat'a stare a lucrului si dicu: „Nici era, nici este posibilu a face mai bine si mai multu, de va continua organisatiunea actuale a societatei. Ce se póte cere dela una societate scientifica care etc. etc.“ (Vedi mai susu passagiulu intregu si tóte càte mai urmédia).

La tóte acestea majoritatea membriloru adunati

a respunsu delegatiunei: Déca societatea nóstra este reu organisata, esiti d-vóstra, ésa ori-care altulu cu unu proiectu multu mai bunu de organisatiune, si de nu'lu vomu adopta, atunci se fimu dati in judecat'a opiniunei publice. Déca lipsescu fondurile, cá se nu ne prefacemu in societate stabile, permanenta, respundia de acésta acelea guberne, care au datu viétia acestei institutiuni in form'a in care o vedemu etc."

Se spune cá raportulu delegatiunei fusese in manuscriptulu originale cu vreo trei pagine mai lungu, decátu se vede tiparitu, cá inse la observatiunile presidentelui acelea trei pagine s'au stersu si suppressu. Ce scii, óre nu ar fi fostu mai bene, déca ar fi vedutu si acelea lumin'a. Destulu atàta, cá dupace „bubele“ memorate de càtra delegatiune (déca in adeveru au fostu bube) s'au spartu in modulu cumu vediuramu, dati se le luamu si noi sub lupa, dóra le vomu cunósce natur'a loru, éra déca vreuna e cópta, fóra cá se fia spartu, se'i ajutamu cu lantiet't'a. Operatiune gretiós'a acésta, pe care inse totu trebue se o faca cineva, déca in adeveru essistu bube, séu cumu se espresse delegatiunea, ulcori (ulcera), si inca ulcori de cele scárnave si de rusíne, de care intielege Horatiu.

Acestea premisse, credemu cá dein analiza celoru optu pecate ce se inputa societatei academice romane, si inca parte mare cá originali (cá dela Adamu si Eva), voru esí la lumina si ulcorile pe care le indigitase delegatiunea.

Ad 1. Eu dein parte'mi sunt de opiniune oppusa, si sustienu cá se simtise mai de multu necesitatea de a se infientia si la daco-romani una societate de barbati, a caroru vocatiunea principale se fia ocuparea cu scientiele si cu literatur'a, nu cá dilettanti, ci cumu amu dice, cá de profesiune. Cá se tacemu de incercarile mai vechi dela finea seculului trecut, ne marginimu a observa numai pentru periodulu dein urma de ani treidiecei si cincii, cá in acesta atátu in Iassi, càtu si in Bucuresci s'au facutu mai de multe ori incercari de a forma càte una societate scientifica, candu cu activitate mai intensa, candu mai angusta. Societatea pentru traducerea classiciloru intre anii 1834—45 incercata de Ioanu Eliadu; societatea pentru scientiele naturali formata mai virtosu dein medici, urdita de nobilele si adeveratulu patricianu si patriotu romanu dr. Nicolae Cretulescu intre anii 1843—1849; societatea celoru 12 literati juni dela 1861 cunoscuti publiculu romanescu prin prea interessantele loru publicatiuni esite in Revist'a romana la Bucuresci sub redactiunea eruditulu patriotu Alessandru I. Odobescu; societatea pentru cultivarea scientieloru naturali infientia aprópe de trei decennii in Iassi; societatea junimea totu in Iassi; asociatiunea transilvana pentru literatura si cultura (1861—1873); asociatiune cu acelasi scopu in Cernauti si alt'a in Aradu, — ce sunt tóte acestea mai pucinu, decátu totu atàtea probe, cá lips'a de

óresicare centruri, de focularie scientifice, au fostu simtita mai de multu, precumu si cá de alta parte elementele n'au lipsitu. Departe se fia dela noi laud'a de se-ne; noi inse credemu cá nu vomu vetama intru nimicu modesti'a barbatiloru nostrii celoru devotati scientieloru, déca vomu sustienea, cá dein grati'a ceriului avemu celu pucinu atàtia, càti au alte popóra de conditiunea poporulu daco-romanescu, precumu sunt grecii, slavii meridionali si magiarii. Academiale de scientie la popórale europene sunt compuse dein càte 16 pàna la 40 de membrii actuali, dein mai multi honorari si corespondenti. Numerulu membriloru societatei academice romane s'a fostu defiptu deintru inceputu la 21; déca inse s'ar simtí necesitatea, séu de aru permite midiolócele materiali, acelu numeru s'ar potea inmultí pàna la 30, fóra nici o grija cá s'ar compromitte reputatiunea cuiva de membru alu academiei, numai se se tiena cineva strinsu de criteriile care sunt a se observa la alegeri. (Vedi statut., anume dela art. 1—6 inclusive, cumu si 11.) Ar fi cu totulu altu-ceva, candu s'ar presupune, cá membrii unei academii scientifice aru trebui se fia totu atàti genii universali, si cumu se dice, nisce minuni (Portentum) de eruditiune universale, pentrucà sub acésta conditiune diu nu sciu la care natiune s'ar potea forma si sustienea academii scientifice. Genii universali sunt nespusu de rari in lume, si unde sùnt, ei nu prea facu parte dein societati, ci mergu singuri in calea ce'si deschidu ei insii. Interessulu oricarui poporu ce aspira la cultura scientifica mai inalta cere, cá in orice collegiu, societate, academia, se aiba barbati de specialitate, tari in una séu duoe ramure de scientie, pe care se le cultive cu predilectiune, cu zelu si devotamentu, éra apoi se le scia da si valóre practica, dein care mai curendu séu mai tardíu se traga si natiunea folosu. Se mai cere, cá cei carii au se'i alega, se scia, in ce classi ale societatei romanesci se'i caute.

Repausatulu Barbu Stirbeiu, fostu domnu alu Tieri romanesci, pe la an. 185³/₆, pre candu mai credea cá va remanea pe tronu, intre alte planuri ce 'si propusese a realisa spre benele tieri, se ocupá si cu ide'a infientiarei de una academia scientifica permanenta, constatória dein unu numeru fixu de membrii alesi pe viétia; pe acei membrii voliá se'i caute densulu: intre acei professori pensionati, carii 'si castigasera renume literariu; intre profesorii academici, carii nu facu si pe avocatulu, nu accumula mai multe functiuni, nu aspira la rolle politice periculóse, ci carii mergu regulatu càte siepte optu óre pe septemana la prelegeri, éra de ací incolo isi sacrifica totu tempulu liberu pentru unu ramu séu altulu de scientie; totu asia era se'i afle si intre acea classe a ómeniloru eruditi, patriciani (boieri), séu plebei, a caroru conditiune sociale si starea materiale este asia de favorabile, in càtu nu sunt constrinsi se alerge di si nópte dupa castigarea panei

de tóte dilele, prin urmare se potu devota scientieloru, au de unde se'si adune biblioteci, se copere spese de caletorii scientifice s. a. La trei patru membrii actuali, pe carii domnulu Stirbei volia se'i caute deincóce de Carpati, era se le midiulócésca naturalisatiunea cea mare, cá remuneratiune pentru meritele loru scientifice si literarie, si se'i aplice in capitala cá pe orice romanu indigenu, prin care mesura s'ar fi evitatu ori-ce conflictu cu gubernulu austriacu. Fondurile necesarie aru fi fostu votate dein veniturile tiei in modu definitivu; fia-care academicu ar fi trasu in calitatea sa de membru câte unu honorariu annuale modestu, inse fixu, pentru frequentarea siedentieloru ordinarié*), éra lucrarile loru s'aru fi remuneratu cu modulu ce era se se prevedia in statute. Acésta era ide'a si planulu lui Stirbei-voda despre una societate academica romana, si noi aflamu multu simburé in trensulu. Vedi-cá Stirbei-voda scia ce volia. si candu volia scopulu, afla si midiulócele ducatórie la scopu; elu nu avea placere pentru institutiuni de parada, nici pentru „masce fóra creeri.“

(Va urma.)

Discursu tienutu in adunarea membriloru asoc. trans.
dein despartimentulu Brasiovului la $15/3$. Iuliu a. c.
in Satu-lungu.

Onorata adunare! Stimati domni! Iubiti frati!

Vocea tempului de astadi striga inainte, semnulu lui e progresulu, „inainte“ in tóte ramurile de viétia: in economia, agricultura, meserii, negotiu, in arte si scientie. Tóte popórele voru se inainteze, tóte se intrecu unele cu altele pe campulu celu frumosu si pacnicu alu culturei si alu civilisatiunei. Cultur'a si progresulu in cultura 'lu privescu popórele cu minte si intielepte cá o temelia, pe care voru a-si zidi viitorulu loru siguru si frumosu. Vai de acelu poporu care stá pe locu, si nu pricepe acésta voce a tempului, care striga „inainte,“ inainte in tóte cugetarile, lucrarile si intreprinderile nóstre.

Dara pre câtu este de adeveratu dloru si fratiloru, cá cultur'a si progresulu in cultura este semnatur'a tempului de astadi, pre atáta este de asemenea, adeveratu, cá asociatiunile, societatile séu intrunirile suntu unulu deintre midiulócele de capetenia pentru de a ne inlesni drumulu spre cultura si civilisatiune. Numerulu societatiiloru de ori si ce natura si modulu, cumu se sustienu, cumu se inbratisiaza ele dein partea unui poporu, suntu, potemu dice cu totu dreptulu, unu barometru, care ne arata cu calculu neinsielatoriu gradulu de desvoltare, maturitate séu minte cópta a unui poporu. Si pe ce se baséza societatile séu reuniri? Pe simplulu adeveru dloru, cá „undei unulu nu-i potere, ér unde-su doi poterea cresce“, ni-o spune in limb'a sa angerésca, poetulu si amicul poporulu nostru. Si intr'adeveru cine

ar poté negá, ca nu pricepu si nu potu mai multu doi decâtu unulu, si 10 si 100 si mai multu, cu unu cuventu cá in unire zace poterea? Unindu-ne poterile, cugetarile si lucrarile nóstre, resultatulu nu va poté fi, decâtu indoitu, indiecitulu si insutitu, poterea nóstra va cresce, va sporí, si multe lucruri, care cu poterile nóstre singuraticé nu le poteamu ajunge, unindule, le vedemu infientiate spre binele si fericirea nóstra a totur'a.

Poporulu romanu inca s'a petrunsu de spiritulu tempului, de si nu in asia mesura cá popórele culte europene: nemti, francezi etc. Poporulu nostru a sciutu si scie se pretiuésca vocea tempului, ce striga inainte; elu inca, indata ce se desteptá dein amortial'a, dein somnulu seu letargicu, in care se aflá pâna către anii 48, a vediutu si priceputu de ajânsu, unde'lu póte aduce starea slaba si trista sufletésca si trupésca, in care se aflá mai nainte, déca nu-si va intrebuintia tóte poterile sale pentru de a-si-o inbunatati, pentru de a se cultivá si elu, pentru de a nu mai remané numai elu indaretulu altoru popóre, de risulu si batjocur'a loru, incepù se-si cunósca poterile sale sufletesci, se se pretiuésca pre sine si se capete incredere in sine, care nu ó avea mai nainte. Cu acésta incredere in sine si in poterile sale inarmatu, se apucá de lucru veselu, avendu inaintea ochiloru neintreruptu tientá lucrariloru si dorintieloru sale. Dovada ne suntu atátea asiediamente de lumina, atátea institute de crescere si binefacere, cari resarira deodata in tóte partile si provinciile locuite de romani. Scóle mai in tóte comunele satesci, gimnasii, scóle reale si comerciale prin cetati si unu numeru insemnatu de societati si reuniuni de totu feliulu, intre care „Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu,“ ocupa unu locu de capetenia, atátu pentru vechimea ei, câtu si pentru scopurile cele multe si frumóse, ce le are dens'a in vedere. Ea are de scopu a inlesni poporulu nostru unu progresu in toti ramii de viétia si cultura: in scientie si arte, in negotiu si industria, in economia si agricultura (cultivarea pamentului), silvicultura (cultivarea paduriloru), horticultura (cultura gradiniloru, pomiloru si legumiloru), apicultura séu stuparitul, cu unu cuventu d-loru, unu progresu universalu in toti ramii de viétia ai poporulu nostru. Tóte aceste scopuri frumóse, se silesce asociatiunea nóstra transilvana a-le ajunge prin respandirea cartiloru folositorie de scientia in toti ramii de viétia amintiti, prin aceea ca ajuta, incuragéza si premiaza pe computorii si auctorii cartiloru dein diverse specialitati; mai incolo prin ajutoriulu in stipendii, ce-lu dá dens'a studentiloru nostrii sirmani, daru diligenti si activi, aflatori pe la diferite scole, academii si universitati in patria si streinatate, spre a pregati dein acestia preoti, profesori, dirigatori, medici, meseriasi, negotiatori si economi harnici, in unu cuventu: totu feliulu de ómeni luminati si folositori natiunei loru.

Cátu bine au adusu Asociatiunea nóstra transilvana, alu careia capitalu este astadi de 52.000 fl., pentru luminarea, binele si fericirea poporulu nostru, se póte

*) In Parisu se dau câte 1500 franci pe anu.

vedé dein sumele insemnate, care le-a inpartitu pâna acuma intre tinerii studenti aflatori pe la diferite scóle, séu aplicati la meserii, care sume trecu preste cifr'a de 11,000 fl. v. a.

Câti tineri s'au inpartasitu dein ajutóriele asociatiunei? Câti parinti nu s'au ajutoratu intru crescerea fiiloru lor? Câti barbati alesi nu a castigatu poporul nostru prin miulocirea acestoru ajutóre?

Asia este fratiloru! scopurile cele mai inalte, cele mai fericitóre, le are in vedere asociatiunea nóstra transilvana. De voimu se inaintamu in scientie, de voimu se inaintamu in negotiu si economia, in economi'a de vite, economi'a casnica si campenésca, de voimu, se inaintamu in totu felulu de viétia economica séu literaria séu artistica, acésta o potemu astadi ajunge numai prin aceea, cá vomu spríjini dupa potentia si vomu inbraçisiá cu tóta caldur'a caus'a santa a Asociatiunei nóstre transilvane, care are in vedere realizarea scopuriloru celoru mai inalte, ca-ci ce póte se fia mai inaltu decâtu a pregatí si a castigá poporului nostru o basa sigura in tóte ramurile de viétia, cu unu cuventu, alu face fericitu materialicesce si sufletesce. É tempulu se-si cunósca si Romanulu interesele lui adeverate; e tempulu se se trezésca odata dein somnulu de amortial'a sufletésca, in care a zacutu atâtu tempu indelungatu, se-si deschida ochii, se invetie, se pretiuésca aceea, ce'lu face adevratu fericitu, cu avere, si desteptu cu mintea, cu scientie. Banulu si mintea suntu nisce conditiuni indispensabile pentru unu individu cá si pentru unu poporu, care vrea se traiésca bine, si se fia respectatu de straini. Banulu si scienti'a suntu cele deintaiu miulóce de fericire ale unui omu si ale unui poporu. Strainii, candu voru se ne arate slabitiunea nóstra privata si politica. ne dicu, ca suntemu fâra minte si fâra avere, seraci cu capulu si seraci cu pung'a, si au tóta dreptatea. Fâra minte si fâra bani nu platimu nimica, si de amu fi inca odata asia de numerosi. Astadi banulu invertesce lumea, dara numai insocitu de minte. Banulu in man'a unui prostu nu-i este de nici unu folosu, mai curendu séu mai tardíu 'si afla peirea tocma prin banii sei. Nu a avea bani, ci a sci cumu se-i castigamu, se-i pastram si se-i inmultimu, si cumu se-i intrebuintiamu cu intieptiune, acesta este lucrulu celu dintaiu. Dara, fratiloru, tóte aceste scopuri frumóse si folosítóre le are in vedere Asociatiunea nóstra transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu; ea are de scopu a-lu ridicá pe Romanu la trépt'a cea mai inalta de bogatia materiala si spirituala, cu unu cuventu, a-lu face fericitu. Se nu fimu deci, fratiloru, nepasatori de acestu institutu santu, se ne inspiramu in aceste momente de ide'a lui sublîma, se invetiamu a pretiú dupa adeveru scopurile lui binefacatóre pentru romani in deobsce, si in deosebi pentru fia-care suflare romanésca. Nepasarea nóstra de binele nostru ne-a facutu destulu de batjocura inaintea strainiloru! A sositu tempulu se fimu mai cu inima, se imbraçisiamu mai bine lucrurile cele bune; se aratamu in fapta, ca scimu pretiú unu lucru bunu, fericitoriu, éra nu totu in cu-

vinte desierte. Romanulu cam are pecatulu a se laudá cu cutare si cutare fapte mari; candu vine inse vorb'a la a de ca, la fapta, atuncea se vede de a fostu foculu inspiratiunei lui o urmare a cunoscintei, a convingerei sale despre pretiulu unui lucru bunu, séu a fostu numai unu focu de paie, care se manifestéza, la ómeni slabi de angeri, fôra energia, fôra resolutiune si taria de caracteru. Faptele nóstre se vorbésca, éra nu vorbele. Alte popóre, fratiloru, vorbescu mai pucinu, dara facu mai multu, tacu dara facu. Cá se tacu de Nemti, Francesi, Englesi si altii, a caroru tíera este o mréja de societati de totu felulu, me marginescu pe langa unu poporu micu, neinsemnatu in privinti'a numerului seu, dara tare prin energi'a intru realizarea scopuriloru lui separatistice, tare prin averea lui, si influintiele lui in tóte directiunile si tóte partile. Prin ce au ajunsu Jidovii astadi la averi asia colosale? Prin ce si-au castigatu ei o influentia asia mare pretutindenea? Prin nimicu alta decâtu prin spiritulu loru de asociatiune, a carui potere o pricepu ei cu multu mai bine decâtu poporul nostru. „Jidovii dein Moldov'a,“ dice unu insemnatu publicistu dein Bucuresci, „atátu de despretiuiti, lipsiti de tóte drepturile politice, in parte si de cele cetatienesce, numai prin asociatiunile loru au isbutitu a cuceri tóte orasiile Moldovei. In insasi capital'a Jasi romanii suntu impinsi in casele cele mai próste de pe la bariere. In capital'a Bucuresci Nemtii si Jidovii au totu felulu de asociatiuni de arme, de musica, cabinete de lectura si alte asociatiuni. Stradele principale suntu ocupate de straini.“ Spiritulu de asociatiune 'i face se nu póta Romanulu concurá cu ei in nici o intreprindere, in nici o specula. Negotiulu e in manile strainiloru Jidovi si Nemti. Si pentru ce? Pentruca ei stau in legatura unii cu altii in afacerile loru de totu felulu; ei au societati. se ajuta unii pe altii si in bine, si in reu. De n'a reusitu d. e. unu Jidovu in o intreprindere, de a fostu silitu se faca o specula chiaru cu pagub'a lui, numai cá se sperie pe alli de a se mai tiené cu elu, de a mai licita cu elu, paralele perdute i se intorcu inderetu dein partea societatii, la care este elu membru. Suntu sute de astfelu de casuri; amu avutu ocaziune a le vedé chiar noi aicea inaintea ochiloru. Prin membrii societari se informéza ei despre starea negotiului si industriei in diferite tieri si in diferite terguri ale Europei. In chipulu acesta ei mergu siguru in intreprinderile si speculele loru; in chipulu acesta comerciantiloru romani le este imposibilu se concureze cu ei; in chipulu acesta Jidovii si Nemtii, favorisati, inca prin liniile ferate, punu stavila ori carei intreprinderi romanesci pe terímele amintite, lucrandu cu totii, cu poteri unite, la sterpirea negotiului si industriei romane, aducéndu pe negotiatorii si meseriasii romani, multi pucini, câtii 'i avemu, la sapa de lemn. E adevratu, d-loru, ca Jidovii suntu descepti dela natura, nâscuti pentru specule; dara fratiloru, Romanulu nu e mai pucinu desceptu. Poterea mintii lui inse n'o intrebuintiéza, decâtu pré arareori, pentru binele si fericirea sa; de talentulu seu se foloscesce pré adeseori, pentru de a semená neintielegere si cêrta intre

olalta spre binele nu alu seu, ci alu strainiloru, cari ridu in sufletulu loru de atata nepasare romanésca, de certele si neintielegerile loru. Romanii se cërta, se stadescu intre sine si strainii abatu, cugetandu diua si nóptea la feliu de feliu de miđułóce de a'si asigurá viitoriulu loru si alu fiiloru loru, respandindu in tóte clasele poporului loru spiritulu de asociatiune, si durere si rusine, in unele locuri chiaru cu concursulu Romaniloru, pentru de a le rapí bucatur'a dein gura, si a'i lasá peritori de fóme. Asta este sórtea, care ne astépta, o sórte fórte trista, de vomu fi totu asia nepasatori pentru lucrurile nóstre bune, pentru societatile si reuniunile nóstre, vomu fi redusi la o viétia amara de servitori ai domniloru nostri straini. Ne totu plangemu, ca suntemu asupriti si nedreptatiti de straini, dara ciné pórtá vin'a la tóte acestea? Strainii? Nici decátu. Strainii se ingrijescu si ei pentru sine, pentru viitoriulu loru, si pucinu le pasa, déca interesele loru suntu contrarie intereseloru nóstre, ei au in vedere numai scopurile loru particulare. A fostu unu tempu, candu Romanulu nu era liberu nici se cugete, nici se lucre, si pentru tempurile acelea au locu desvinovaturile nóstre; astadi inse, candu atátu cugetarea, càtu si munc'a, e cu totulu libera; astadi, candu nu avemu decátu se voimu se lucramu; astadi, candu n'avemu, decátu se voimu a ne uní poterile nóstre cá frati adevérati, a caroru devisa se fia: a cugetá, a ne interesá si a munci unulu pentru toti, si toti pentru unulu, intr'unu astfeliu de tempu, domniloru, a ne escusá pentru negligentia, pentru nepasarea nóstra, nu numai nu ne este iertatu, dara este unu lucru rusinosu, pentru ca prin desvinovaturile nóstre, n'amú face alt'a, decátu amú voi, se coperimu unu pecatu dein cele mai grele, unu pecatu, care are urmarile cele mai triste pentru noi si pentru urmasii nostri, cà-ci ce póte se fia mai reu, mai detrectabilu, decátu a dispretiuf binele si fericirea nóstra si a fiiloru nostri.

Se ne intrunimu deci, fratiloru, poterile nóstre, cá membrii ajutatorii si sprijinitori ai Asociatiunei nóstre transilvane cu sfatulu si cu fapt'a. Ajutandu si sprijinindu Asociatiunea in realizarea scopuriloru ei, pe noi insine ne ajutamú, pe copii si urmasii nostri. Luminandu-se si fericindu-se poporulu nostru, ne luminamu si ne fericimu pe noi insine. Noi suntemu totu atatea odrasle dein tulpin'a cea mare a poporului. Binele si fericirea, precumu si starea lui trista, trebue se o simtimu, si o simtimu de siguru fia-carele in mesura egala. Vomú fi luminati, cu avere, vomú fi tarí, déca poporulu nostru va fi luminatu, bogatu si puternicu, inzestratu cu comori spirituale si materiale. Si in acésta stare fericita vomú ajunge, déca vomú fi gata se jertfimú ceva dein pucinulu nostru pentru asociatiune, cà-ci se fimú siguri, ca insutitu vomú luá, insutitu ni se va respлатi facerea nóstra de bine. Aicea nu este vorb'a de a da fóra a avé unu folosu dela acela, caruia 'i damú; aicea este vorba de a face bine si a ne face

noue bine, dara binele, care ni-lu facemu noue prin aceea, ca facemu bine Asociatiunei, este insutitu mai mare, este necalculabilu.

Ide'a Asociatiunei, d-loru si fratiloru, se ne petrunda, se ne faca, se ne deschidemu inimile si pungile nóstre. Se nu asteptamu se capetamu binele si fericirea nóstra de a gat'a, fàra nici o conlucrare a nóstra. Noi singuri trebue se ne ajutamú, noi singuri trebue se ne fimú maisterii norocului si fericirei nóstre.

E adevératu, ca poporulu romanu este seracu, este adevératu, ca isvórele sale de venitu séu castigu suntu sleite, dara dein pucinulu nostru totu potemu jertfi ceva pentru inaintarea si luminarea nóstra. Se ne retragemu pucintelu dela alte cheltueli de pretiu trecatoriu, si ceva dein banii pastrati, in astu chipu se-i jertfimú spre binele nostru generalu. Se nu facemu economia in lucruri bune, se o facemu acésta economia in tempu si in cheltueli zadarnice, pagubitorie. Se intrebuintiamu bine tempulu, se fimú lucratori, si Dumnedieu va binecuventa ostenelele nóstre, si ne va face se potemu veni intr'ajutoriu si fratelui nostru. Se nu asteptamu, se se schimbe tempurile, ci se ne schimbamu pucintelu si noi insine. Se ne prefacemu dein ómeni mai pucinu activi, in ómeni sarguintiosi, fàra pregetu in lucrari bune si se fimú siguri, ca viitoriulu este alu nostru. Romanulu póte se se fericésca, numai se vrea. Ddiu l'a inzestratu cu minte agera, petrundietória, n'are, decátu se si o intrebuintieze spre scopurile bune ale vietiei sale private si publice, si va fi de siguru fericitu, si va face si pe fratele seu fericitu. Mintea lui, agerimea lui este recunoscuta de multi straini, si de aceea se temu ei asia de tare de Romanu, si se silescu se'lu tiena in orbire si retacire, cà-ci sciú bine, ca Romanulu, candu se va cultivá, va fi intre cei deintaiu, „natie mai stralucita si mai fericita, nu va fi inaintea lui.“ Asta este temerea strainului. — Se nu asteptamu deci nici unu folosu, nici unu sprijinu dela strainu, dela statu, séu altu undeva. Binele si lucrulu creatu prin poterile nóstre proprii are pretiu indiecitu si insutitu. In multe privintie e chiaru o nenorocire pentru unu omu singuraticu, cá si pentru unu poporu, a le capatá tóte d'a gata fàra conlucrare si trud'a sa. Individulu, cá si poporulu, nepotendu pricepe pretiulu lucrului daruitu, devine indolentu, nepasatoriu. Avemu destule esemple, cari intarescu pé deplinu disele nóstre. Le avemú chiaru inaintea ochiloru in acésta comuna. Cu càtu stau mai bine in privint'a asiedimentieloru loru de cultura, Ungurii dein comun'a acésta ajutati si sprijiniti de guvernú*), decátu conlocuitorii loru Romanii, cari ei singuri, ne ajutati de nimeni, si-au croitu starea loru actuale scolaru si fundationala?! Cu nimicu stau ungurii mai

*) Guvernulu magiaru a ajutatu pe secuii dein Satulungu cu mai multe mii, pentrucá se si ridice asia numite scóle porali superiori.

bine, nu, dein contra, suntu pe langa totu ajutoriulu dein partea statului remasi departe inderetulu Romaniloru. Se urmanu deci cu totii a ne ajuta noue insine. Se adoptamu in privinti'a acésta si se practisamu dis'a poporului englezescu: „Totu prin poterile unite ale toturoru, nimicu prin statu séu regimu.“ In realizarea acestui principiu zace secretulu marimei si poterei Engliterei; in aplicarea acestei idei in tóte ramurile de viétia zace secretulu marimei si poterei ori-carui poporu, care au ajunsu la o conscientia de sine, de lipsele si necasurile sale. Se nu voimu a ne ajutá cu ce ne da strainulu; ce ne vine in daru, se si perde, cumu a venitu; numai ce ne-am castigatu cu sudórea fetii nóstre, are pentru noi pretiu nepertoritu, éra pe de alta parte avemu se ne tememu de straini, si candu ne intindu man'a de ajutoriu: Timeamus Danaos et dona ferentes.

Ioanu Popea.

Bibliografia.

SCRIPTOLOGIA, séu modulu de a invetiá cetitulu scriendu. Indreptariu pentru invetiatori la tractarea Abecedariului, de Basiliu Petri, professoriu preparandiale. Sabiiu. Editur'a libreriei lui Iuliu Spreer, 1872. 8° pagine 156. Pretiulu 1 fl. 20 cr. v. a., si se póte trage dela numitulu editoriu, séu de a dreptulu, séu prin librari. Acésta publicatiune pedagogica a trasu asupra si attentiunea barbatiloru de specialitate indata dela esirea sa, la care pre càtu ne aducemu amente, a participatu si critic'a indata dupa esirea primeloru siese cóle. Acumu opulu este completu. Dn. Petri publica si unu nou Abecedariu, care consta, cá si celu vechiu alu seu, dein duoe parti, una cu litere de scrisu, alt'a cu de tipariu.

DOCTORULU POPOLULUI séu convorbiri familiare asupra hygienei de d-na Hipolyte Meunier. Scriere incoronata de societatea pentru instructiunea elementara. Societatea nationala pentru incuragiarea la bine. Societatea Franklin. Si aprobata de onor. consiliu permanentu alu instructiunei publice din Romani'a cá carte de lectura in scóle. Traductiune libera de Constantinu Dimitriade (artistu), cu o prefacia de dr. Romnicénu. Bucuresci 2, tipograf'a Petrescu-Conduratu, strada Batistea 2. 1873. 8° micu 230 pag. Pretiu numai 1 leu 25 bani.

Inca una carte publicata in limb'a romana, dein care in siese luni de dile s'au vendutu in Romani'a la duoe mii de esemplarie, in càtu se si face dein ea a duó'a editiune.

Pre càtu scimu noi, pàna acuma numai dn. directoriu I. M. Riurénu a reesitu la publiculu nostru, cá publicatiunile sale populare se se tréca neauditu de rapede, in câte duoe pàna la cinci mii de esempl., si éta cà de ecs. carticic'a sa Despre datoriile

Copiiloru càtra Parentii loru, a si esitu asia curendu in a patr'a editiune in a. c. 1873!

A esitu de sub tipariu si brosiurele II. si III. din „Manualulu populariu de agricultura practeca“ de G. Vintila, inspectoru silvanale-districtualu in Fagarasiu. Cuprinsulu acestoru duoe brosiure este urmatoriulu: Continuarea si finea capitululu despre gunoiu. Cultur'a generala si speciala a planteloru de campu: cereale, pastaiose, plante de sapatu, de nutretiu, uleiose, testile, industriale, tinctoriale. Cultivarea fenatieloru si a pasciuniloru: valórea, vestementulu fenatieloru, crescenti'a ierbeii, prefacerea unni locu de aratura in fenatiu prin sementie de ierburi, cultivarea fenatieloru essistenti, reintinerirea, gunoirea, irrigarea (udafea) fenatieloru, tempulu cositului; cultivarea si grigirea pasciuniloru. Rotatiunile (sistem'a schimbării planteloru.) Animalele domestice; organismulu animalicu, nutritiunea animaleloru. In brosiur'a IV. urmédia continuarea acestui capitolu despre animalele domestice. Pretiulu unei brosiure face 40, cu tramitarea pre posta 46 cr, v. a. Abonamentulu se mai póte face si acumu la autorele in Fagarasiu.

Robinsonu Crusoe dupa Campe, tradusu, prelucratu si accomodatu spiritului si gustului romanescu de d. Georgie Popu, referinte la consistoriulu dein Aradu, apoi edatu de d. Vicentiu Babesiu, se afla acumu de vendiare la redactiunea „Albinei“ in Pest'a strat'a statiunei Nr. 1. Acésta carte, dedicata junimei romane, imple una lacun'a prea simtita in literatur'a nóstra. Ea n'are numai poterea d'a atrage. d'a prepará si desvoltá gastulu de cetitu, ci destinatiunea unei asemeni carti, carea ocupa locu intre operile classice ale pedagogiei este si mai superiora: ea este menita a instrui si cultivá, a luminá si nobilitá. Robinsonulu lui Campe este introdusu in multe scóle de legendariu, pentru cà se estinde la tóte obiectele de invetiamentu, la religiune si morala, geografia si natura, fisica si economia, etnologia si comerciulu, tehnica si artele, pàna si la pucina politica si arte militaria. Recomendamu deci cu tóta caldur'a acésta carte publiculu romanu preste totu si in specie junimei romane. Pretiulu unui esemplariu brosiuratu e 60 cr., pentru Romani'a 1 ½ leu; legatu tiepanu 75 cr. resp. 2 lei; legatu elegantu 1 fl. resp. 2 ½ lei. Dupa 20 esemplarie se dau 2 gratis, dupa 40 se dau 5 gratis, dupa 60—8, dupa 100—15, dupa 200—40.

In editur'a libreriei Socecu & Comp. dein Bucuresci au aparatu si se afla la noi spre vendiare: Scrierile complete ale lui Const. Negruzzi, 3 volume, form. Charpentier, charthie velina. Pretiulu 7 fl. 50 cr. Librari'a Zeidner in Brasiovu.